

Inledning

Sociologi är vetenskapen om människans sociala organisering och beteende. /.../ Rättssociologi är den gren av sociologin som studerar det "rättsliga" beteendet, dvs med en speciell aspekt av social organisering och ett slags socialt beteende som enligt gängse synsätt lämpar sig för avskilda studier. Rättsantropologi... är endast ett annat namn för rättssociologi. Det finns inga egentliga skäl för rättsantropologi att existera som en självständig disciplin. Att den de facto ändå gör det kan bara förstås utifrån historiska förutsättningar och inte utifrån vetenskapliga hänsyn. /.../ Den historiska åtskillnaden mellan dessa två ämnen håller nu på att undanröjas under trycket av den växande insikten att de två vetenskapliga traditionerna i princip är oskiljbara såväl vad gäller forskningsobjekt som metod.

Dessa rader av den amerikanske, i Holland verksamme, professorn i rättsantropologi J. Griffiths kompletterades i uppsatsen "Anthropology of Law in the Netherlands in the 1970s" med en fotnot där han konstaterar att ett bättre namn för rättssociologi/rättsantropologi vore "sociology of social control", med varierande grad av "rättslighet" som en nyckel, inte som en gränsdragande variabel.

Vi delar i stort sett Griffiths' uppfattning i denna fråga, men vi inser liksom han att åtminstone namnförslaget är väl sent påtänkt. I stället ägnar vi oss åt att försöka integrera rättssociologi och rättsantropologi. I detta nummer, det första i den andra årgången, blir rättsantropologi ett genomgående tema, för att i kommande nummer bli ett regelbundet återkommande inslag i tidskriften. Vi har bl a ett halvt löfte från professor Griffiths om en artikel.

Aster Akalu, rättsantropologisk forskare vid Rättssociologiska institutionen i Lund inleder numret med en diskussion om en central aspekt på rättsantropologisk metod. Hur kan vi förstå andra kultursystem? Vilka referenser har vi när vi för fram tolkningar av andra samhällen och samhällstyper? Har vi verkligen förstått? Eller har vi ställt fel frågor och fått fel svar, på grund av oförmåga att frigöra oss från vår egen kulturella och

samhälleliga tillhörighet? Genom analys av en rad empiriska och teoretiska rättsantropologiska arbeten försöker Akalu ringa in problemen och finna svar på viktiga metodfrågor.

Behovet av och bristen på rättsantropologisk forskning blir särskilt uppenbar vid s k kulturkonflikter, som uppstår mellan invandrare och medborgarna i ett invandrarland - som t ex Sverige. Anpassning till ett nytt regelsystem och nya styrningsformer sker ju inte automatiskt; i stället är det en lång och ofta problemfylld process. Rättsantropologin försöker förklara skillnader i attityder och normativt beteende och kan med dessa kunskaper bidra till att göra mötet mellan två eller flera kulturer mer smidigt. Lundasociologen Sven-Axel Månsson rapporterar om en undersökning av invandarmäns reaktioner på Sverige och framför allt på den svenska kvinnan och sexualiteten - myter, förväntningar och verklighet.

Månssons forskning pekar entydigt på behovet av ökade kunskaper om andra kulturers normer och värderingar, för att på så sätt kunna förstå var problemen uppstår och om möjligt öka samhällets beredskap för att klara av de problem som uppstår.

Czsaba Varga är en ungersk rättssociolog som länge intresserat sig för de antropologiska aspekterna av sitt ämne. I ett samhälle där den formella rätten är den enda gällande rätt och den högsta rättvisa har det varit svårt att integrera samhällets rättsliga förflutna. Vargas huvudfråga gäller det han kallar "legal folkways" - ett slags folkligt rättssystem - om detta existerat och existerar oberoende av statliga manövrer, och om det i så fall fungerar som en rättskälla för folket, vid sidan om den skrivna lagen i socialistrepubliken. I sin artikel diskuterar Varga dessa frågor; han ger begreppsdefinitioner och gör gränsdragningar, och avslutar artikeln med en förutsägelse vars huvudlinje är det informella folkliga rättssystemets uppgående i det offentliga rättssystemet. De avvikande beteenden som idag är vanligt förekommande, mutor och korrupktion, och som legitimeras med hänvisning till "legal folkways" kommer så småningom att försvinna.

Vi finner Vargas frågeställningar mycket intressanta och vi hoppas kunna återkomma med ytterligare bidrag i denna fråga i senare nummer.

Utanför temat för detta nummer ligger Per Stjernquists artikel om socialpolitik och jämlikhet. Artikeln utgörs av några reflexioner med anledning av Antoinette Hetzlers bok *Rättens roll i socialpolitiken*. Stjernquist argumenterar för en ny syn på social-

politiken som förutom det rent materiella perspektivet också inkluderar effekterna på jämlikheten mellan samhällsmedborgarna, så som den påverkas av förändrat individuellt välstånd.